

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук,
професора Щолокової Ольги Пилипівни
на дисертацію Лянь Юйцзінь «Методика підготовки майбутніх учителів
музичного мистецтва до стилізованої інтерпретації вокальних творів на
основі герменевтичного підходу», подану на здобуття наукового ступеня
доктора філософії
за спеціальністю 014 Середня освіта (музичне мистецтво)
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами

Посилення міжкультурних впливів різних країн та сучасні трансформації в системі мистецької освіти висувають нові вимоги до професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва. Обов'язковим компонентом його фахового навчання є вокальна підготовка, оскільки вокал є найбільш природною, універсальною і педагогічно значущою формою музичного вираження. Навчання вокалу передбачає формування багатьох навичок і умінь, серед яких важливе місце належить здатності адекватно осмислювати, художньо-переконливо виконувати та роз'яснювати учням художньо-образний зміст та культурні функції музичних творів. Для майбутнього вчителя музичного мистецтва це не лише вміння передати зміст твору у власному виконанні, а й здатність навчити школярів осмислено сприймати, емоційно переживати й творчо відтворювати музичні образи. Відповідно, якісна вокальна підготовка стає базовою умовою розвитку його інтерпретаційної культури.

Дисертантка справедливо зазначає, що саме здатність до змістовної, художньо вираженої, емоційно-ціннісної інтерпретації вокального твору стає ключовим компонентом професійної діяльності вчителя музичного мистецтва. Разом з тим вона звертає увагу на ряд суперечностей, які виявляються в навчальному процесі: об'єктивної потреби забезпечити процес підготовки здобувачів музичної освіти методами адекватного музично-стильового

втілення вокальних творів; недостатньою розробленістю педагогічних засобів для досягнення готовності майбутніх учителів музичного мистецтва здійснювати стильову інтерпретацію; доцільністю включення засобів педагогічної герменевтики у процес підготовки здобувачів музичної освіти до стильової інтерпретації; недостатньою теоретичною ясністю і методичною розробленістю герменевтичного підходу в сфері вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Дисертаційна робота Лянь Юйцзінь входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» і становить частину наукової теми «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми». Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» Протокол від 31.10.2019 р. №3 затверджено протоколом № 5 від 31.10.2024 р.

Отже, необхідність наукового обґрунтування методичних засад музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва у закладах вищої освіти, а також потреба у створенні методики стильової інтерпретації вокальних творів на основі герменевтичного підходу зумовлюють актуальність обраної теми і визначають її важливість для теорії й практики музично-педагогічного навчання.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації ґрунтуються на теоретично виваженій та методологічно цілісній основі, що поєднує *історико-культурологічний підхід* до музичних феноменів з практикою вокально-виконавського мистецтва; *семіотично-герменевтичний підхід* до вокального твору як до синтетичного музично-поетичного тексту та предмету музичної інтерпретації. Достовірність отриманих результатів забезпечується:

- опорою на теоретичні досягнення у галузі філософії, мистецтвознавства, педагогіки та психології, які підтверджуються глибоким аналізом праць провідних учених у галузі музичної педагогіки (Л. Бондаренко, В. Гараги, Т. Жигінас, А. Ліненко, О. Ляшенко, М. Мимрика, Н. Мозгальнової, Н. Овчаренко, О. Олексюк, М. Ткач і Д. Лісун, А. Коваль, О. Полатайко, Л. Степанової, С. Шипа, О. Щолокової, Д. Юника), а також молодих китайських учених, підготовлених в Україні (Сунь Пенфей, Чжан Юй, У Хуйминь, Ван Чень, Фан Фей), які висвітлюють закономірності художньо-образного мислення, структуру музично-виконавської діяльності, природу інтерпретації та сутність професійної підготовки вчителя музичного мистецтва;
- узгодженістю мети, завдань, методів і висновків дослідження;
- комплексним використанням теоретичних та емпіричних методів, адекватних об'єкту, предмету, меті та завданням дослідження, а також специфіки підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до стильової інтерпретації вокальних творів на основі герменевтичного підходу;
 - розкриттям сутності феномену стильової інтерпретації вокальних творів як фахової компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва;
 - визначенням поняття і побудовою моделі готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до стильової інтерпретації вокальних творів;
 - обґрунтуванням необхідності застосування герменевтичного підходу для підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до стильової інтерпретації вокальних творів;
 - розробкою на основі герменевтичного підходу комплексу методів, спрямованих на стильову інтерпретацію вокальних творів;
 - визначенням критеріїв, показників і засобів педагогічної діагностики для перевірки готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до стильової інтерпретації вокального твору і ефективності розробленої методики.
- репрезентативністю вибірки студентів, які брали участь у діагностувальному і формувальному етапах роботи;

- експериментальною перевіркою ефективності розроблених методичних засад та позитивними результатами впровадження в освітній процес розробленої методики;
- коректністю використання статистичних методів обробки результатів експериментального дослідження, що дозволило об'єктивно оцінити динаміку готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до стильової інтерпретації вокального твору і перевірити ефективність розробленої методики.
- успішною апробацією отриманих результатів на всеукраїнських і міжнародних конференціях.

Детальне вивчення джерельної бази засвідчує належний рівень достовірності й обґрунтованості наукових положень та отриманих результатів.

Таким чином, наукові положення й висновки дослідження є достатньо обґрунтованими, внутрішньо узгодженими та достовірними.

3. *Наукова новизна отриманих результатів дослідження*

До науково обґрунтованих результатів виконаного Лянь Юйцзінь дослідження, що мають наукову новизну, відносяться наступні положення:

- вперше теоретично обґрунтовано і практично підтверджено доцільність залучення герменевтичного підходу в процесі музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до стильової інтерпретації вокальних творів;
- у контексті теорії та методики фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва визначено поняття «стильова інтерпретація музичних творів»;
- розроблено модель готовності здобувача освіти до стильової інтерпретації, компонентами якої визначено: а) теоретичні знання щодо стильового простору мистецтва; б) емпіричні знання стосовно стилів вокальної музики; в) музично-виконавські та вербально-риторичні уміння; г) професійна мотивація академічної діяльності;

- обґрунтована і доведена методична ефективність герменевтичного підходу в сполученні з діяльнісним та культурологічним підходами у сфері музично-виконавської підготовки здобувачів освіти;

- здійснено методичну розробку теорії багатомірного стильового простору музичної практики, згідно якої кожний твір розглядається у чотирьох стильових вимірах: жанровому, історичному, етнічному і персональному.

- розроблено і апробовано на практиці методику підготовки до стильової інтерпретації вокального твору, яка включає: метод системного моделювання жанрово-стильового простору вокального мистецтва; алгоритмізований метод формування стильових понять; метод виявлення конотативних смислів музично-поетичного тексту вокального твору; метод художнього перекладу музично-поетичного твору (переклад словесного тексту вокального твору на іншу вербальну мову, трансвидовий переклад музично-поетичного твору на мову іншого виду мистецтва); метод аналізу образу ліричного героя вокального твору, який забезпечує адекватність персонально-стильової інтерпретації; метод проектування виконавської версії вокального твору; ігровий метод «Словесний портрет персонального стилю» та ін.

- визначено умови ефективності впровадження запропонованих методів, а саме: доцільна селекція творів, призначених для засвоєння в класі вокалу, з погляду стильового простору музики; дотримання принципу стимулювання творчості; дії, спрямовані на формування сприйняття і оцінювання стилістики твору та його інтерпретації.

- розроблено методику педагогічної діагностики стосовно готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до стильової інтерпретації вокальних творів за чотирма критеріями (гностичним, вербально-герменевтичним, музично-перформативним, інтенціональним).

- у контексті музично-педагогічної методології уточнено поняття: стиль інтерпретації, стильова атрибуція, екфразис, конотативний смисл, ліричний герой вокального твору.

Подальшого розвитку отримали уявлення про педагогічну герменевтику, практику інтерпретації музичного твору, стилістику вокальної музики та виконавського мистецтва.

4. *Структура та зміст дисертації*

Дисертаційна робота Лянь Юйцзінь має усталену, логічно вибудовану структуру і складається з анотацій українською та англійською мовами, списку публікацій здобувачки, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку джерел (208 найменувань) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 257 сторінок, з них 206 сторінок основного тексту. Робота містить 18 таблиць та 16 рисунків, її структура підпорядкована меті та завданням дослідження і забезпечує послідовне розгортання наукової проблематики.

У *вступі* обґрунтовано актуальність і доцільність обраної теми, визначено мету, об'єкт, предмет та завдання дослідження, сформульовано наукову новизну, теоретичну і практичну значущість одержаних результатів. Авторка чітко окреслює методологічні засади, на які спирається у процесі роботи, надає відомості про апробацію та впровадження результатів, їх висвітлення у наукових публікаціях.

У *першому розділі* – «Стильова інтерпретації музичного твору як фахова компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва» – дисертанткою здійснено ґрунтовний аналіз джерел щодо розробленості проблеми у вітчизняній та зарубіжній науці. Уточнення ключових понять «інтерпретація», «музична інтерпретація», «стильова інтерпретація», «виконавський стиль» надало можливість усвідомити, що процес розуміння і пізнання творів мистецтва має загальне художнє значення і його можна розглядати як головну закономірність художньо-творчої діяльності.

Визначення поняття «стильова інтерпретація музичного твору» як втілення в музично-інтонаційній формі або у формі вербального тексту ідеального звукового образу дозволило розглядати стильову інтерпретацію як

необхідну фахову компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва. При цьому сфера вокальної музики представлена у вигляді понятійної моделі, до структури якої входять чотири базові галузі вокально-музичної практики (фольклор, світська, релігійно-обрядова і масово-популярна музика).

Також було визначено поняття «готовність майбутнього вчителя музичного мистецтва до стильової інтерпретації вокальних творів», яке передбачає поєднання чотирьох компонентів: 1) емпіричних уявлень і теоретичних знань стосовно стилів вокальної музики; 2) умінь музично-виконавської інтерпретації вокального твору; 3) умінь словесної інтерпретації стилістики твору; 4) мотивації дій, спрямованих на пізнання, відтворення і педагогічну актуалізацію стилів вокальної музики в освітньому процесі.

Заслуговує на увагу висновок дисертантки, що установка на сприйняття стильових властивостей музичних творів, інтерес до стилю як до феномену мистецтва та схильність до відтворення іманентного стилю стає обов'язковим компонентом готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до стильової інтерпретації вокальних творів

Другий розділ «Педагогічні принципи, методи та умови підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до стильової інтерпретації вокальних творів на основі герменевтичного підходу» присвячений визначенню методологічного підґрунтя дослідження, що засновується на засадах герменевтичного, культурологічного та діяльнісного підходів, кожен з яких підкріплюється низкою педагогічних принципів. Разом вони доповнюються принципами науковості, критичного мислення, толерантності, наочності, доступності та різноманітності інформації, діалогічності, емоційної насиченості, інтерактивного і проблемного навчання, перманентного моніторингу, мультикультурності та кроскультурності.

Важливим здобутком другого розділу вважаємо розроблений і представлений Лянь Юйцзінь комплекс методів, спрямованих на набуття спеціальних знань, необхідних для свідомої стильової інтерпретації вокальних творів. Вони передбачають оволодіння загальними методологічними

положеннями теорії художнього стилю; ознайомлення студентів з принципами системного відбиття художньо-стильового простору європейської культури; спеціального ознайомлення з жанрово-стильовою системою європейської вокальної музики. Зокрема цікавими виявляються методи: формування стильових понять, стильової атрибуції, створення проєкту стильової інтерпретації художнього твору, а також підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до звукового втілення стильової інтерпретації вокального твору та інтерактивного методу в формі командної гри-змагання «Словесний портрет персонального стилю».

У *третьому розділі* «Зміст і результати експериментальної апробації методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до стильової інтерпретації вокальних творів на основі герменевтичного підходу» представлено програму дослідно-експериментальної роботи з формування готовності до стильової інтерпретації музичного твору в процесі вокального навчання. Проведення діагностичного дослідження дозволило схарактеризувати напрямки готовності до стильової інтерпретації (гностичний, художньо-практичний, вербально-герменевтичний та інтенціональний), визначити їх критерії з показниками та рівні цієї готовності: високий, достатній, середній, низький.

Авторська методика формування готовності до стильової інтерпретації музичного твору в процесі вокального навчання, основу якої склали визначені наукові підходи та принципи, впроваджувалася у два етапи. Метою першого (базового) етапу) було розширення тезаурусу чуттєвих уявлень і наукових знань про стилі вокальної музики, підготовка вокального апарату здобувачів освіти до подолання технічних складностей, обумовлених певними стилями вокалізації, накопичення вербальних і риторичних засобів герменевтичного аналізу вокальних творів, що значно розширювало діапазон їх практичної діяльності у різних сферах музично-педагогічної освіти.

Другий (творчий) етап формувального експерименту присвячувався формуванню здатності майбутніх учителів музичного мистецтва до подолання

інерції суто репродуктивних, шаблонних виконавських дій, стереотипних стильових характеристик. На ньому використовувалися методи роботи, які активізують креативні уміння здобувачів освіти, зокрема виявлення конотативних смислів у тексті твору; художнього перекладу музично-поетичного тексту вокальної композиції; робота над образом ліричного героя; створення проекту виконавської версії твору.

Ефективність запропонованої методики перевірялася на завершальному етапі експериментальної роботи. Діагностичний зріз і статистична обробка результатів дослідження показали, що за усіма критеріями і в цілому здобувачі освіти істотно покращили рівень готовності до стильової інтерпретації вокальних творів. Порівняльний аналіз результатів дослідження виявив позитивну динаміку рівнів готовності до стильової інтерпретації вокальних творів у майбутніх учителів музики в процесі вокальної підготовки, що підтвердило ефективність розробленої авторської методики та доцільність її використання в навчальному процесі.

Слід відмітити, що представлені у дисертаційній роботі таблиці, рисунки і графіки значно унаочнюють результати дослідження. Сформульовані висновки є обґрунтованими і логічними, повною мірою відображають результати проведеного дослідження та засвідчують вирішення поставленої мети і завдань.

5. Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Висновки та результати дисертаційного дослідження Лянь Юйцзінь відображено у 3 авторських публікаціях, з яких 1 у співавторстві; 1 стаття апробаційного характеру; а також у багатьох тезах Міжнародних конференцій.

6. Значущість результатів дослідження для науки і практики та можливі шляхи їх використання

Значущість результатів дослідження Лянь Юйцзінь для педагогічної науки полягає у подальшому удосконаленні професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, а саме:

- у теоретичному обґрунтуванні доцільності залучення *герменевтичного підходу* в процесі музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до стильової інтерпретації вокальних творів;

- визначенні поняття «стильова інтерпретація музичних творів» в контексті теорії та методики фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва;

- розробки моделі готовності здобувача музично-педагогічної освіти до стильової інтерпретації;

- адаптації до сучасного освітнього процесу запропонованих діагностичних методів, що дозволяють визначити рівні готовності до стильової інтерпретації майбутніх учителів музичного мистецтва;

- у розробленні поетапної методики формування готовності до стильової інтерпретаційної діяльності майбутніх учителів музики в процесі вокальної підготовки.

Практичне значення одержаних авторкою результатів полягає у можливості практичного застосування теоретичних та методичних напрацювань проведеного дослідження для впровадження у процес фахової підготовки студентів факультетів мистецтв закладів вищої освіти, а саме: використання матеріалів дослідження та його висновків до самостійного створення власних виконавських версій художніх творів, розв'язання завдань педагогічної герменевтики, тобто пояснення художньо-образного змісту музичних творів учням загальноосвітньої школи або студентам вокального класу в закладах музично-педагогічної освіти. Матеріали і результати дисертаційної роботи можуть використовуватися також для написання навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій з питань вокальної підготовки майбутніх учителів музики.

7. Оцінка змісту й оформлення дисертації

Дисертаційна робота Лянь Юйцзінь «Методика підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до стильової інтерпретації вокальних творів на

основі герменевтичного підходу» є цілісним, завершеним науковим дослідженням. Зміст дисертаційної роботи відповідає заявленій темі, меті та завданням дослідження. Структура роботи логічно вибудована та забезпечує цілісне й послідовне розкриття наукової проблематики. Матеріал подано системно, з дотриманням принципів наукової аргументованості та методологічної виваженості.

Теоретична частина відзначається достатньою глибиною й обґрунтованістю, чіткістю визначення понятійно-категоріального апарату, повнотою розгляду ключових аспектів досліджуваної проблеми.

Емпірична частина виконана коректно: описано методи, процедури та вибірку, наведено результати кількісного й якісного аналізу, продемонстровано володіння сучасними науковими інструментами. Інтерпретація отриманих даних відповідає науковим стандартам, а наведені висновки логічно випливають із результатів дослідження.

Текст дисертаційної роботи відзначається послідовністю, науковою виваженістю, чіткістю формулювань. Дисертантка коректно використовує наукову термінологію, уникає необґрунтованих узагальнень та демонструє вміння працювати з джерельною базою. Оформлення таблиць, рисунків, додатків та бібліографічного списку відповідає чинним вимогам. Список використаних джерел є достатньо репрезентативним, містить праці сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців, що свідчить про широкий науковий кругозір авторки та вміння інтегрувати різні підходи до досліджуваної проблеми.

8. *Дискусійні питання та зауваження щодо змісту дисертації*

Позитивно оцінюючи наукові здобутки дисертантки Лянь Юйцзінь, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі положення, що потребують уточнення і можуть слугувати підґрунтям для наукової дискусії, а саме:

1. Досліджуючи процес готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до стильової інтерпретації музичного твору в процесі вокального навчання, варто було би представити зарубіжний досвід формування

готовності студентів до інтерпретації музичних творів у процесі вокальної підготовки, зокрема, в Китаї.

2. У другому розділі представлені педагогічні підходи та принципи підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до стильової інтерпретації вокальних творів. Вважаємо, що врахування педагогічних умов для формування готовності до стильової інтерпретації музичних творів збагатило би методичну спрямованість дослідження.

3. У дослідженні широко представлені герменевтичний, культурологічний та діяльнісний підходи для формування у студентів умінь стильової інтерпретації вокальних творів. На нашу думку, дослідження лише виграло, якщо би доповнити їх аксіологічним підходом, який має виняткове значення для естетичного оцінювання творів мистецтва у педагогічній діяльності.

4. У контексті предметного поля дослідження варто уточнити, які дисципліни варто включити до навчальних планів вищих навчальних закладів мистецького спрямування, спроможних ефективно впливати на формування готовності до стильової інтерпретації музичних творів.

5. На нашу думку, на сторінках дисертації доцільно було би більш широко представити твори сучасних українських композиторів для виявлення їх стильових особливостей.

Висловлені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, яка характеризується належним теоретичним рівнем, оригінальністю, науковою новизною, практичним значенням.

9. Загальний висновок

Дисертація Лянь Юйцзінь «Методика підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до стильової інтерпретації вокальних творів на основі герменевтичного підходу» є завершеним, самостійним науковим дослідженням, яке за своїм науково-теоретичним рівнем, актуальністю, новизною, обґрунтованістю теоретичних положень, результатів, висновків та практичним значенням відповідає вимогам Порядку присудження ступеня

доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а його авторка, Лянь Юйцзінь заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 01Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка кафедри інструментального виконавства,
оркестрового диригування та педагогіки мистецтва
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

